

педагогічної діяльності. Можна стверджувати, що професійне становлення магістрів-аграріїв у вищому закладі освіти залежить від рівня розвитку їх пізнавальних властивостей, таким як, наполегливість, самовладання, емоційна стійкість. Величезний вплив на професійне становлення магістрів-аграріїв у вищих закладах освіти мають: професійна спрямованість, значимість навчальної задачі і власна активність. Стан психологічної готовності магістрів-аграріїв до професійної діяльності на різних етапах навчання визначають їх мотиваційні і інтелектуальні особливості.

Список використаних джерел

1. Деркач А. А. Акмеологические основы развития профессионала / А. А. Деркач. – Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 2004. – С. 295.
2. Євдокімова О. О. Етапи професійного становлення викладачів вищої школи і їх психологічні характеристики / О. О. Євдокімова // Проблеми сучасної психології: Зб. наук. пр. – Випуск 8. – Кам'янець-Подільськ: Кам'янець-Подільський національний університету імені Івана Огієнка та Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України, 2010. – С. 308-319.
3. Зеер Э. Ф. Психология профессионального образования / Э. Ф. Зеер. – Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 2003. – С. 125.
4. Климов Е. А. Психология профессионального самоопределения: учеб. пособие / Е. А. Климов: – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – С. 248-251.
5. Маркова А. К. Психология профессионализма / А. К. Маркова. – М.: Международный гуманитарный фонд «Знание», 1996. – С. 56-57.
6. Подоляк Л. Г. Психология высшей школы: навч. посб. для магістрантів і аспірантів / Л. Г. Подоляк, В. І.Юрченко. – К.: ТОВ «Філ-студія», 2006. – С. 81.

УДК 373.3

Боровець Олена Віталіївна

Кандидат педагогічних наук, доцент

Рівненський державний гуманітарний університет

Гулюк Світлана Олександрівна

Рівненський державний гуманітарний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті розкривається значення і сутність проектної діяльності учнів початкової школи у контексті реформування системи освіти; аналізуються особливості організації проектної діяльності учнів початкової школи, зумовлені віковими особливостями та рівнем умінь самостійної пошукової і дослідницької роботи. Окреслено роль учителя у процесі організації проектної діяльності здобувачів початкової освіти.

Ключові слова: проектна технологія, проектна діяльність, Концепція «Нова українська школа», учні початкової школи.

Актуальність. Суттєві зміни, які відбуваються в системі освіти України, вимагають застосування інноваційних технологій, що забезпечать ефективність освітнього процесу та реалізацію завдань, поставлених Концепцією «Нова українська школа». До таких технологій відносять проектну, яка забезпечує продуктивний зв'язок теорії і практики; сприяє формуванню в учнів ключових компетентностей: уміння вчитися впродовж життя, комунікативної, здоров'язбережувальної, громадянської, соціальної та інших. Використання проектних технологій у початковій школі передбачає організацію проектної діяльності школярів, яка дає можливість залучати учнів до пошукової роботи, створювати додаткову мотивацію до навчання, а також сприяє розвитку інтелектуальних та творчих здібностей дитини.

Огляд джерел. У педагогічній науці та практиці ідеї проектної діяльності досліджувалися з початку ХХ століття. Американський вчений Дж. Дьюї пропонував «будувати навчання на активній основі через діяльність учня відповідно до його особистого інтересу в цьому навчанні» [2, с. 78]. Його послідовник В. Кілпатрік розробив «метод проектів», що дозволяв реалізовувати особистісно-діяльнісний підхід. У Росії під керівництвом С. Шацького працювала група педагогів, які активно використовували проектні методи у практиці викладання. Народившись із ідеї «вільного виховання», метод проектів зазнав еволюційних змін і перетворився на невід'ємний компонент сучасної системи освіти [3, с. 4]. Раціональне поєднання теоретичних знань та практичного їх застосування через проектну діяльність втілювалося в освітніх системах Бельгії, Великої Британії, Німеччини, Фінляндії та інших країн. Дослідженню сутності проектних технологій, особливостей їх використання у освітньому процесі присвячені праці вітчизняних та зарубіжних учених, серед яких: Л. Бережна, В. Гузєєв, О. Коберник, О. Пехота, О. Пометун, Г. Селевко, С. Ящук та інші.

Метою статті є розкриття значення та аналіз особливостей організації проектної діяльності учнів початкової школи в умовах реформування системи освіти.

Виклад основного матеріалу. Важливого значення у Концепції «Нова українська школа» надається реалізації принципів педагогіки партнерства, головними завданнями якої є «подолання інертності

мислення, перехід на якісно новий рівень побудови взаємин між учасниками освітнього процесу» [6, с. 16]. Утілення ідей педагогіки партнерства передбачає використання не лише традиційних, стандартних підходів до організації навчання школярів, а широке застосування таких інструментів та засобів, які забезпечують залучення учня до активної пізнавальної діяльності. Сучасні дослідники стверджують, що проектна технологія є однією з інноваційних педагогічних технологій, що відповідає вимогам Національної доктрини розвитку освіти щодо переходу до нового типу гуманістично-інноваційної освіти, коли увага переноситься на процес набуття школярами знань, умінь, навичок, життєвого досвіду, які трансформуються в компетенції [7, с. 153]. Проектна діяльність – це спосіб продуктивного навчання, метою якого є не засвоєння суми знань і не проходження освітніх програм, а реальне використання, розвиток та збагачення власного досвіду учнів та їхніх уявлень про світ [2, с. 80]. Це активна форма розвитку пізнавальних, творчих навичок учнів, їхніх умінь самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, практично мислити.

Проектна діяльність сприяє розвитку умінь інтегрувати та застосовувати знання з різних предметів, спираючись на засвоєний раніше матеріал; виробляє вміння діяти і приймати рішення самостійно чи в складі команди; шукати, компонувати і застосовувати нову інформацію з різноманітних джерел; розвиває критичне мислення і прагнення створити щось нове.

Проектні технології спрямовані на те, щоб стимулювати зацікавленість дітей у здобутті знань та продемонструвати практичну доцільність вивченого, оскільки в основі проекту лежить життєва проблема, яку потрібно вирішити найефективнішими методами, щоб у результаті застосувати набутий досвід у реальних життєвих ситуаціях.

Сучасні дослідники наголошують, що метою навчального проектування є створення педагогом таких умов під час освітнього процесу, за яких його результат – індивідуальний досвід проектної діяльності учня. Працюючи над проектом, дитина залучається до особистісно зорієнтованого навчання, що є важливою складовою сучасного освітнього процесу у початковій школі.

Проектна діяльність дітей молодшого шкільного віку – це дослідницька, творча, прикладна робота одного учня або їх групи у процесі особистісно зорієнтованого навчання на основі вільного вибору теми і форми представлення проекту з урахуванням інтересів школярів. Метод проектів заснований на розвитку пізнавальних умінь і навичок учнів, їх умінні працювати з різними джерелами інформації, умінні самостійно організувати свою діяльність, умінні нестандартно мислити [4, с. 36].

Дослідження доводять, що у процесі використання проектної діяльності учнів початкової школи у них формуються важливі уміння та навички, зокрема:

- рефлексивні вміння (уміння осмислювати завдання, для виконання якого не вистачає знань; вміння побачити проблему);
- пошукові вміння (висувати гіпотези, знаходити способи їх перевірки; самостійно знаходити відсутню інформацію);
- комунікативні вміння (вступати в діалог, висловлювати свою точку зору, ставити запитання);
- уміння та навички експериментування;
- презентаційні уміння і навички (навички монологічного мовлення, артистичні вміння, використання різних засобів унаочнення, уміння відповідати на запитання) [1, с. 148].

У процесі застосування проектної технології традиційний зв'язок «учитель-учень» доповнюється зв'язками «учень-учитель», «учень-учень», «учитель-група учнів» тощо. Особливого значення набуває залучення дитини молодшого шкільного віку до процесу пошуку, організація співпраці між школярами та педагогом. Важливим є не тільки результат, а й процес його досягнення.

Як свідчить аналіз науково-методичних публікацій, проектна діяльність учнів початкової школи організовується як на уроках, так і в позаурочний час, оскільки урізноманітнює зміст, форми та засоби навчання. У рекомендаціях педагогам наголошується, що вчитель повинен глибоко усвідомити сутність та особливості організації проектної діяльності молодшого школяра та розглядати цю діяльність як засіб модернізації та підвищення якості освітнього процесу.

Організуючи проектну діяльність у початковій школі, учитель повинен враховувати вікові й психолого-фізіологічні особливості дітей цієї вікової категорії. Дитина молодшого шкільного віку має невеликий життєвий досвід, тому і коло соціально значущих проблем, з якими вона могла мати справу, вузьке, її уявлення про такі проблеми мало диференційовані, часто однопланові. Проблема проекту, яка пропонується учням, має бути соціально детермінованою та знайомою, а також цікавою для них. Тому теми дитячих проектних робіт краще вибирати із змісту навчальних предметів або із близьких до них галузей. Укладаючи тематику проектів, слід зважати на інтереси і потреби конкретного контингенту учнів. Спостереження доводять, що цікавими для учнів початкової школи є такі теми: «Моя країна – Україна», «Світ навколо мене», «Моя сім'я, мій родовід», «Проблеми спілкування, дружби, взаємовідносин», «Наші домашні улюбленці», «У світі казок тощо».

Проектна діяльність у початковій школі, як свідчить практика, успішно поєднується із дослідницькою, оскільки діти молодшого шкільного віку – допитливі, спостережливі, невтомні шукачі відповідей на різноманітні питання. Саме ці вікові особливості дають змогу реалізувати основні завдання проектної діяльності: систематичне поповнення знань, формування умінь та навичок практичного застосування знань. Н. Наволокова наголошує, що часто ототожнюють два різних види діяльності – проектування і дослідження. Однак, різниця є: дослідження виявляє те, що вже існує, а проектування створює новий продукт [2, с. 78].

Учитель початкової школи повинен забезпечити чітке розуміння значущості та корисності виконаної роботи кожним учасником проекту. Розподіл дітей на проектні групи та планове виконання завдань повинне відбуватися на добровільних засадах, без стороннього натиску дорослих. Для того, щоб зацікавити учнів проектною діяльністю, необхідно знати, що важливою умовою участі дітей у виконанні проекту є їх умотивованість, можливість обирати тему свого проекту і визначити свою роль у ньому.

Анкетування вчителів початкової школи дає підстави стверджувати, що ефективним є використання таких видів проектів, як ярмарок, вистава, телепередача, реклама, ділова гра та інші. Такі види проектів можуть використовуватися як у межах одного предмета, так і бути міжпредметними, які потребують додаткових знань з різних предметів. Проекти, які застосовуються у початковій школі, можна класифікувати за різними критеріями, зокрема: за тривалістю виконання поділяють на короткострокові (розраховані на термін від одного до декількох уроків), середньострокові (від місяця до 2-3 місяців), довгострокові (1-2 семестри); за кількістю учасників поділяють на індивідуальні та групові [8, с. 153].

Під час застосування проектної технології у початковій школі змінюється роль учителя. Він перестає бути основним джерелом готових знань та їх транслятором у оптимальному вигляді, а педагог включається у рівноправну співтворчість у процесі знаходження, обробки, аналізу, представлення інформації школярами [5]. Тому проекти повинні бути зорієнтовані на реальні та потенційні можливості школярів, враховувати наявний рівень умінь працювати самостійно. Організуючи проектну діяльність учнів, педагогові слід заохочувати ініціативність та самостійність дітей, за потреби надавати поради і рекомендації. Учитель як керівник проекту повинен мати глибокі знання про використовувану технологію, володіти творчими здібностями, організаційськими вміннями, високим рівнем професійної компетентності.

Висновки. Проектна діяльність – це важлива складова сучасного освітнього процесу, яка створює умови для самостійного здобуття учнями знань, їх систематизації, можливості орієнтуватися в інформаційному просторі, бачити проблему і приймати рішення. У процесі проектної діяльності школярі набувають таких вмінь і навичок, як самостійно знаходити спосіб здобуття знань, формулювати запитання до вчителя з метою отримання інформації, знаходити декілька варіантів розв'язання проблеми, висунення власної гіпотези; в учнів розвиваються прагнення до творчості та саморозвитку, бажання і здатність самостійно вчитися. Отже, на основі викладеного вище можемо стверджувати, що ефективна організація проектної діяльності учнів початкової школи сприятиме підвищенню якості освіти, а це є ключовим завданням реформування сучасної освітньої системи України.

Список використаних джерел

1. Ворожейкіна О. 100 цікавих ідей для проведення уроку / О. Ворожейкіна. – Харків: Основа, 2011. – 287 с.
2. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Автор-укладач Н. Наволокова. – Харків: Основа, 2011. – 176 с.
3. Зазуліна Л. В. Педагогічні проекти: науково-методичний посібник / Л. В. Зазуліна. – Кам'янець-Подільський: Абетка – НОВА, 2006. – 40 с.
4. Кравчук Л. В. Метод проектів: особливості застосування в початковій школі: посіб. для вчителів початкових класів, слухачів курсів підвищення кваліфікації, студентів педагогічних факультетів вищих навчальних закладів / Л. В. Кравчук. – К.: Київський міський педагогічний університет ім. Б. Д. Грінченка, 2009. – 42 с.
5. Метод проектів у початковій школі / Упоряд. О. Онопрієнко, О. Кондратюк. – Київ: Шкільний світ, 2007. – 128 с.
6. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Н. М. Бібік. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. – 206 с.
7. Новикова Т. Д. Проектные технологии на уроках и во внеучебной деятельности / Т. Д. Новикова // Народное образование. – 2000. – № 8-9. – С. 151-157.
8. Освітні технології: навчально-методичний посібник / О. Пехота, А. Кіктенко, О. Любарська та ін., за заг. ред. О.Пехоти. – Київ: А.С.К., 2001. – 256 с.
9. Проекти в початковій школі: тематика та розробка занять / За ред. О. Онопрієнко. – К.: Шкільний світ, 2008. – 128 с.